

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО МЕТОДИКИ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Розглянуто особливості організації аналізу фінансового стану в системі управління підприємством. Подано методику проведення економічного аналізу за певними напрямками та аспектами. Виділено підходи до порядку проведення аналізу формування і використання фінансових ресурсів

Постановка проблеми. Економічна ситуація в Україні вимагає більш кардинального та прискіпливого аналізу фінансового стану суб'єктів господарювання. Якщо раніше фінансовий стан господарюючих суб'єктів оцінювався лише фактами виконання чи невиконання нормативно-планових показників, то на даний час все більш важливими стають загально визнані у світі параметри, що характеризують динаміку розвитку суб'єкта господарювання.

Питання ефективної діяльності та стабільного фінансового стану підприємств завжди буде важливим як для його власників, керівництва, працівників, так і для потенційних інвесторів та клієнтів. В умовах світової фінансової кризи та кризи ліквідності українського бізнесу воно стає ще більш актуальним. Саме тому істотно зростає роль ефективної системи аналізу, одним з головних завдань яких стає оцінка ефективності діяльності компанії, надання користувачам об'єктивних гарантій щодо достовірності представленої аналітичної інформації.

Якщо підприємство працює ритмічно, випускає рентабельну продукцію, успішно її продає, воно, як правило, має необхідні кошти для платежів. Однак нерідко трапляються випадки, коли підприємство, яке добре працює, зазнає фінансових труднощів. Це пояснюється тим, що фінансовий стан залежить не менше від доходів чи наявності засобів, а й від того, наскільки раціонально та ефективно використовуються засоби, тобто від якості самої фінансової роботи.

Стан вивчення проблеми. Аналіз літератури показує, що проблема фінансового стану підприємства та його аналізу досить ґрунтовно досліджена іноземними та вітчизняними вченими. Розроблено загальні основи методології дослідження, однак недостатньо проведено досліджень щодо самих організаційних підходів до методики аналізу фінансового стану суб'єктів господарювання.

Як показує практика, проведення економічного аналізу з будь-якого питання передбачає використання певної методики.

Однак, огляд посібників, монографій та різноманітних навчальних підручників, присвячених економічному аналізу показує, що не завжди можна чітко відстежити, яка саме методика була використана.

У наукових джерелах досить детально розповідається про організацію аналізу, різноманітні методи та прийоми роботи інформації. Разом з тим проблемам підбору відповідних методик, на наш погляд, приділяється недостатньо уваги.

Мета дослідження. Розглянути організаційні підходи та методику проведення економічного аналізу фінансового стану суб'єктів господарювання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Для запобігання виникненню фінансової кризи потрібно проводити комплексний аналіз фінансового стану підприємства. Питання оцінювання фінансового стану розглядають такі вчені як: В.О. Василенко, Т.Д. Костенко, С.Ф. Покропивний, А.М. Поддегіна, Дж. Кеннон, Р. Сміт, Л.Д. Білик, Л.Д. Буряк, О.І. Барановська, Ф.Ф. Бутинець, А.Д. Бутко, О.Д. Василик, О.І. Гадзевич, А.І. Даниленко, І.В. Зятковський, В.М. Івахненко, К.В. Ізмайлова, Є.Є. Іонін, Т.М. Ковальчук, М.Я. Коробов, Л.А. Лахтіонова, О.Г. Мендрул, В.О. Мель, Є.В. Мних, О.В. Павловська, А.М. Поддєрьогін, В.В. Сопко, В.М. Суторміна, О.О. Терещенко, Т.Є. Унковська, М.Г. Чумаченко, А.В. Чупіс, С.І. Шкарабан, М.І. Яцків та ін

Розгляд системи аналізу господарської діяльності пов'язується з організацією аналізу в управлінні підприємством. Новий тлумачний словник української мови дає декілька визначень поняття організації: "Організація,

1. Дія за знач. організувати. 2. Об'єднання людей, суспільних груп, держав на базі спільності інтересів, мети, програми дій. 3. Особливості будови чого-небудь, структура" [5, с. 130]. У той же час економічна енциклопедія трактує організацію як "сукупність процесів або дій, що зумовлюють об'єднання елементів, частин у ціле, утворення життєздатної стійкої системи; внутрішня впорядкованість, взаємодія відносно незалежних частин цілого, зумовлена його побудовою. У філософському значенні організація – форма буття матерії" [2, с. 644].

Огляд економічної літератури дозволяє зробити висновок, що при оцінці організації аналізу, як правило, розглядають дві сторони: структуру і процеси. У свою чергу при анатомуванні першої відбувається поділ системи на підсистеми. Ми ж розглядатимемо організацію як процес, який передбачає застосування комплексу заходів, що дозволятимуть через поліпшення рівня проведення аналізу на підприємстві підвищувати ефективність виробництва та управління.

Організацію аналізу в системі управління підприємством ускладнює наявність різних варіантів узгодження можливостей методик, виконавців, обчислювальної техніки і цілого ряду інших складових. Більшість авторів схильна до того, що питаннями аналізу фінансових ресурсів повинні займатись фінансові відділи підприємств. На наш погляд, така організація можлива лише на великих підприємствах. Однак в умовах ринкової економіки виникає безліч малих приватних підприємств, де організаційна структура не передбачає функціонування фінансових відділів. Логічно, що питаннями аналізу фінансових ресурсів на них повинні займатись економічні відділи або бухгалтерія.

Крім того, ми вважаємо, що при розгляді організаційних питань необхідно враховувати:

- а) організацію постановки аналітичних завдань;
- б) організацію інформаційного забезпечення аналізу;
- в) організацію послідовності розв'язку аналітичних завдань;
- г) організацію роботи виконавців аналітичного процесу;
- д) організацію впровадження отриманих результатів аналізу.

Новий тлумачний словник української мови трактує слово "методика" як "сукупність взаємозв'язаних способів та прийомів доцільного проведення будь-якої роботи" [5, с. 617].

Л.А. Лахтіонова має інші судження з приводу методики аналізу: "Практичним додатком до методу фінансового аналізу як науки виступає його методика – сукупність прийомів вивчення та опрацювання фінансової інформації".

Оскільки фінансовий аналіз є складовою аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства, то він практично повністю використовує його методику. На теперішній час серед вчених-економістів не існує єдиного погляду щодо класифікації способів і прийомів аналізу" [4, с. 22].

Викладення основного матеріалу дослідження. Ми розглянемо методику економічного аналізу за певними напрямками в наступних аспектах:

- ✓ по-перше, методика – це побудований у чітко визначеному порядку перелік етапів або питань, які підлягають аналізу;
- ✓ по-друге, методика повинна містити певний набір макетів аналітичних таблиць, які заповнюватимуться конкретними показниками діяльності підприємства;
- ✓ по-третє, методика передбачає певний набір аналітичних показників (коефіцієнтів) та алгоритм їх розрахунку, які відповідають кожному напрямку аналітичної роботи.

Майже одним із перших, хто звернув увагу на проблеми розробки різноманітних методик управлінського та фінансового аналізу взагалі є І.Д. Фаріон [6, с. 36], який зазначив, що в літературі з фінансового аналізу відомі такі підходи до його послідовності:

1. Від розрахунку і оцінки узагальнюючих показників ефективності використання капіталу, вивчення його складу і структури – до оцінки платоспроможності.

2. Від загальної характеристики й оцінки активів та їх джерел – до оцінки платоспроможності, фінансової стійкості та ефективності використання активів.

3. Від аналізу фінансових результатів – до загальної оцінки динаміки і структури статей бухгалтерського балансу, фінансової стійкості, ефективності діяльності підприємства.

Наведемо приклади різних точок зору на зміст та послідовність фінансового аналізу.

Так, Р.В. Федорович, О.М. Загородна, В.М. Серединська [7] рекомендують проводити аналіз у розрізі таких напрямків: аналіз фінансових результатів діяльності підприємства; аналіз активів підприємства; аналіз джерел фінансування активів підприємства; аналіз вартості капіталу; аналіз фінансової стійкості, платоспроможності та ділової активності підприємства; аналіз грошових потоків підприємства; аналіз потенційного банкрутства суб'єктів господарювання.

А.Д. Шеремет і Е.В. Негашев [8] відповідно пропонують: аналіз фінансових результатів діяльності підприємства; аналіз рентабельності капіталу підприємства, прибутковості продукції та ділової активності; аналіз фінансового стану підприємства; комплексна оцінка господарської діяльності (бізнесу).

К.В. Ізмайлова [3] вбачає зміст та послідовність фінансового аналізу іншими, а саме: аналіз фінансових результатів діяльності підприємства, аналіз рентабельності; аналіз собівартості продукції; аналіз складу і джерел утворення майна підприємства; аналіз фінансової стійкості підприємства; аналіз ліквідності балансу; комплексний аналіз і рейтингове оцінювання фінансового стану підприємства.

Л.А. Лахтіонова [4] акцентує увагу на загальній оцінці фінансового стану підприємства; аналізі фінансової стійкості; аналізі платоспроможності та ліквідності; аналізі грошових потоків; аналізі ефективності використання капіталу; аналізі кредитоспроможності підприємства; оцінці виробничо-фінансового левериджу; аналізі ділової активності та інвестиційної привабливості підприємства; прогнозі фінансових показників діяльності підприємства; аналізі фінансового стану неплатоспроможних підприємств і запобіганню їхньому банкрутству; стратегічному аналізі фінансового ризику та шляхах його зниження.

Можна наводити й інші приклади, але вони зайвий раз переконують, що серед учених не існує єдиної точки зору на зміст та послідовність фінансового аналізу. У зв'язку з цим виникає питання: "У якій послідовності проводити аналіз формування і використання фінансових ресурсів підприємства?"

Переглянувши дослідження, присвячені питанням методики аналізу, можна виділити два підходи до порядку проведення аналізу формування і використання фінансових ресурсів :

1. Спочатку аналізуються активи підприємства, а потім джерела їх фінансування.

2. Спочатку проводиться аналіз джерел формування власних та позичених коштів, а тоді – аналіз активів підприємства.

Перший підхід цілком логічний і науково обґрунтований з точки зору фінансового аналізу підприємства в цілому, тобто коли розглядаються усі аспекти його фінансової діяльності.

Другий – більше наближений до теми дослідження. І йому можна дати відповідне, з нашої точки зору, наукове обґрунтування. Справа в тому, що фінансові ресурси як економічна категорія ґрунтуються на такій важливій категорії як капітал. Саме він є першоосновою для зародження будь-якої діяльності; відсутність капіталу робить неможливим існування підприємства як господарюючого суб'єкту взагалі.

Ми поділяємо думку прихильників другого підходу та пропонуємо проводити аналіз формування і використання фінансових ресурсів підприємства згідно альтернативного підходу у такій послідовності:

1. На першому етапі здійснюється аналіз джерел формування капіталу: оцінка структури джерел фінансових ресурсів у цілому, аналіз джерел власних коштів, аналіз джерел позикових коштів, постатейний аналіз.

2. На другому етапі проводиться аналіз активів підприємства: аналіз складу і структури загального капіталу в цілому, аналіз основного капіталу, аналіз оборотного капіталу, постатейний аналіз.

Вважаємо за необхідне підкреслити, що перші два етапи – обов'язкові для методики аналізу формування і використання фінансових ресурсів.

Правда, з метою глибшого дослідження необхідно продовжити аналіз через вивчення співвідношення окремих статей активу і пасиву балансу підприємства.

Таким чином, подальше дослідження вимагає впровадження ще двох етапів.

3. На третьому етапі аналізується ліквідність балансу підприємства, який передбачає деяку перебудову активів за ознакою ліквідності, а пасивів за терміновістю їх погашення. На цьому етапі головною метою є перевірка збалансованості надходження і витрачання фінансових ресурсів підприємства, тобто здатність підприємства розраховуватись за своїми зобов'язаннями власним майном за певний період часу.

4. На четвертому, заключному, етапі проводиться порівняльний аналіз фінансових показників одного підприємства з іншими або за різні звітні періоди, тобто розраховується узагальнюючий рейтинговий показник.

Різні методики та різні автори пропонують не тільки розмаїту кількість показників для проведення аналізу, але й суперечливий, часто не співпадаючий набір цих показників, вже не кажучи про невідповідність економічної категорії її розрахунковому значенню в одного і того ж автора. Деякі із зазначених вище розбіжностей нормативних коефіцієнтів наведено в табл. 1.

Вважаємо за доцільне зауважити, що існує плутанина й у визначенні розрахункових формул за деякими показниками. Так, коефіцієнт фінансового левериджу згідно К.В. Ізмайлової слід розраховувати як відношення довгострокових зобов'язань до власних коштів підприємства [3, с. 138], натомість М.А. Болух і М.І. Горбатов вважають, що даний показник – це відношення позиченого капіталу до власного капіталу підприємства [1, с. 4].

Таблиця 1 Рекомендовані значення нормативних коефіцієнтів згідно різних джерел

Назва показника	Оптимальне значення	
	М.А. Болух, М.І. Горбатов	К.В. Ізмайлова
Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами	0,5	більше 0,1
Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії)	від 0,5 до 0,8	більше або рівне 0,5
Коефіцієнт фінансової залежності	понад 0,9	2,0
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	понад 0,2	понад 0,1
Коефіцієнт фінансової стійкості	понад 0,6	0,85-0,90

Зазначимо, що при аналізі фінансових ресурсів економісти часто згадують коефіцієнт концентрації позикового капіталу, який характеризує частку позикових коштів у загальній сумі коштів, вкладених у майно

підприємства. Чим менший цей показник, тим нижча заборгованість підприємства. Збільшення цього показника вказує на зростання частки позикових коштів у кредитуванні підприємства. Але цей приклад ми наводимо

для того, аби підкреслити, що як в українській, так і в зарубіжній практиці існують суперечливі точки зору. На Заході вважають, що частка власного капіталу повинна бути більше 0,6 (або 60 %), однак японським компаніям властиве прагнення до зростання питомої ваги до 80 %.

Пояснення цьому знаходиться у різних за природою інвестиційних потоках. У США, наприклад, основний потік формується за рахунок власних коштів населення, а у Японії – він надходить від банків. Тому для японських компаній високе значення коефіцієнта концентрації позикового капіталу свідчить про високий ступінь довіри до фірми (корпорації) з боку банків, і, навпаки, мале значення цього коефіцієнта вказує на нездатність придбати кредити банків, що в свою чергу є певним застереженням кредиторам і інвесторам. В Україні вважається оптимальним значення цього показника менше 0,5.

Кожна запропонована методика, методичні рекомендації або методичний аспект аналізу повинен пройти випробування – апробацію на прикладі конкретного підприємства або групи підприємств. При цьому не обов'язково вибирати найкращі з точки зору фінансового стану об'єкти. Іноді умовою подібного відбору є можливість отримання інформації, оскільки в ринковому середовищі кожна інформація має свою ціну, а кожне підприємство – комерційну або підприємницьку таємницю.

У найзагальнішому значенні термін "організація" означає упорядкування, налагодження певної системи.

Організація аналізу в системі управління підприємством – процес, який передбачає застосування комплексу заходів, які дозволятимуть через покращення рівня виконання аналізу на підприємстві підвищувати ефективність виробництва та управління. Організація аналізу передбачає організацію постановки аналітичних завдань; організацію інформаційного забезпечення аналізу; організацію послідовності розв'язку аналітичних завдань; організацію роботи виконавців аналітичного процесу; організацію впровадження досягнутих результатів аналізу.

Ми ж розглядатимемо організацію фінансового стану суб'єктів господарювання як процес, який передбачає застосування комплексу заходів, що дозволятимуть через поліпшення рівня проведення аналізу на підприємстві підвищувати ефективність виробництва та управління.

Головною **метою організації аналізу фінансового стану** є своєчасне виявлення та усунення недоліків у фінансовій діяльності підприємства і пошук резервів зміцнення фінансового стану підприємства та його платоспроможності.

Основні **завдання організації аналізу фінансового стану підприємства**:

- загальна оцінка фінансового стану та факторів його зміни;
- вивчення відповідності між засобами і джерелами, раціональності їх розміщення та ефективності використання;
- дотримання фінансової, розрахункової та кредитної дисципліни;
- визначення ліквідності та фінансової стійкості;
- довго- і короткотермінове прогнозування фінансової стабільності.

Ці завдання вирішуються на основі дослідження динаміки абсолютних та відносних фінансових показників і розподіляються на такі аналітичні блоки та **етапи організації аналізу фінансового стану підприємства**, як:

- I. оцінка обсягу, складу і структури **активів** підприємства;
- II. оцінка обсягу, складу і структури **джерел коштів** підприємства;
- III. аналіз **грошових потоків** на підприємстві;
- IV. аналіз **дебіторської заборгованості**;
- V. аналіз **кредиторської заборгованості**;
- VI. аналіз **фінансової стійкості**;
- VII. аналіз **платоспроможності, ліквідності**;
- VIII. аналіз **кредитоспроможності**;
- IX. **узагальнення результатів аналізу** фінансового стану підприємства.

Підприємства різних форм власності, різних сфер діяльності мають у своєму розпорядженні певну суму фінансово-господарських засобів, які забезпечують

здійснення господарського обороту. Правильність вкладення фінансових засобів в активи є однією з найважливіших ознак стійкості фінансового стану підприємства.

Аналіз майна підприємства передбачає проведення аналізу складу майна та його структури, вивчення джерел формування майна, зміни складових майна і джерел його формування.

Організація аналізу активів підприємства зв'язана з трьома основними етапами його розвитку на різних стадіях життєвого циклу:

1. Створення нового підприємства.
2. Розширення, реконструкція і модернізація діючого підприємства.
3. Формування нових структурних одиниць діючого підприємства (дочірніх підприємств, філій і т.п.).

Другий і третій етапи формування активів являють собою форми інвестиційної діяльності діючого підприємства.

Основною метою організації аналізу активів підприємства є виявлення і задоволення потреби в окремих їх видах для забезпечення операційного процесу, а також оптимізація їх складу для забезпечення умов ефективної господарської діяльності.

Виділяють **декілька етапів організації аналізу майна підприємства**:

1 етап – загальна оцінка стану майна підприємства та його складових частин;

2 етап – аналіз виробничого потенціалу підприємства.

Без фінансових ресурсів неможливо започаткувати будь-який бізнес. Навіть найдрібніша підприємницька справа вимагає певної стартової суми, оскільки функціонування того чи іншого підприємства, незалежно від стадії його розвитку (щойно утворене чи тривалий час діюче), потребує формування джерел фінансових ресурсів та ефективне їх використання. Таким чином, можна стверджувати, що перший крок у бізнесі – залучення фінансових ресурсів.

Відомо, що капітал у цілому є сумою коштів, основних фондів, нематеріальних активів. Поняття "капітал" звичайно асоціюється з поняттям "майно", "власність". У момент створення підприємства його стартовий капітал втілюється в активах, інвестованих засновниками, і становить вартість майна підприємства.

Основним завданням організації аналізу джерел коштів підприємства є вивчення та оцінка:

- змін, що відбулися в структурі всіх джерел коштів і, зокрема, в структурі власного та позикового капіталу;
- раціональності формування структури джерел коштів;
- "ціни" джерел коштів;
- показників, що характеризують ринкову стійкість підприємства.

Ці завдання вирішуються на основі дослідження джерел коштів підприємства і розподіляються на такі аналітичні блоки та **етапи організації аналізу джерел коштів підприємства**, як:

- оцінка обсягу, складу і структури джерел формування коштів підприємства;
- структурний аналіз власного капіталу підприємства;
- структурний аналіз позикового капіталу підприємства;
- аналіз динаміки та структури поточних зобов'язань
- аналіз динаміки та структури поточних зобов'язань за розрахунками;
- аналіз кредиторської заборгованості;
- оцінка раціональної структури джерел коштів;
- аналіз фінансової стійкості;
- узагальнення результатів аналізу джерел коштів підприємства.

Господарські операції на підприємстві багато разів повторюються, починаючи із перетворення грошей в ресурси виробництва; з ресурсів виробництва у товар; при реалізації товар знову у гроші. Усі ці операції супроводжуються грошовими надходженнями і грошовими виплатами.

Основною метою організації аналізу грошовими потоками є забезпечення фінансової рівноваги підприємства в процесі його розвитку шляхом збалансування обсягів надходжень і витрат коштів і їхньої синхронізації в часі.

Модель організації аналізу грошовими потоками підприємства послідовно охоплює наступні **основні етапи**:

1. Безпечення повного і достовірного обліку грошових потоків підприємства і формування необхідної звітності. Цей етап управління покликаний реалізувати принцип інформативної його вірогідності. У процесі здійснення цього етапу управління грошовими потоками забезпечується координація функцій і задач служб бухгалтерського обліку і фінансового менеджменту підприємства.

Основною метою організації обліку і формування відповідної звітності, що характеризує грошові потоки підприємства різних видів, є забезпечення фінансових менеджерів необхідною інформацією для проведення всебічного їхнього аналізу, планування і контролю.

Відповідно до міжнародних стандартів обліку і сформованої практики для підготовки звітності про рух коштів використовуються два основних методи - непрямий і прямий. Ці методи розрізняються між собою повнотою представлення даних про грошові потоки підприємства, вихідною інформацією для розробки звітності й іншими параметрами.

2. Аналіз грошових потоків підприємства в попередньому періоді. Основною метою цього аналізу є виявлення рівня достатності формування коштів, ефективності їхнього використання, а також збалансованості позитивного і негативного грошових потоків підприємства за обсягом і в часі. Аналіз грошових потоків проводиться по підприємству в цілому, у розрізі основних видів його господарської діяльності, по окремих структурних підрозділах ("центрах відповідальності").

3. Оптимізація грошових потоків підприємства. Така оптимізація є однією з найважливіших функцій управління грошовими потоками, спрямованою на підвищення їхньої ефективності в майбутньому періоді. Найважливішими задачами, розв'язуваними в процесі цього етапу управління грошовими потоками, є: виявлення і реалізація резервів, що дозволяють знизити залежність підприємства від зовнішніх джерел залучення коштів; забезпечення більш повної збалансованості позитивних і негативних грошових потоків у часі і за обсягами; забезпечення більш тісного взаємозв'язку грошових потоків по видах господарської діяльності підприємства; підвищення суми і якості чистого грошового потоку, генерованого господарською діяльністю підприємства.

Оптимізація грошових потоків являє собою процес вибору найкращих форм їхньої організації на підприємстві з урахуванням умов і особливостей здійснення його господарської діяльності.

4. Планування грошових потоків підприємства в розрізі різних їхніх видів. Таке планування носить прогностичний характер у силу невизначеності ряду вихідних його передумов. Тому планування грошових потоків здійснюється у формі різноманітних планових розрахунків цих показників при різних сценаріях розвитку вихідних факторів (оптимістичному, реалістичному, песимістичному).

5. Безпечення ефективного контролю грошових потоків підприємства. Об'єктом такого контролю є: виконання встановлених планових завдань по формуванню обсягу коштів і їх витрат по передбачених напрямках; рівномірність формування грошових потоків у часі; ліквідність грошових потоків і їхня ефективність. Ці показники контролюються в процесі моніторингу поточної фінансової діяльності підприємства.

Організація аналізу дебіторської і кредиторської заборгованості має дуже велике значення для підприємств, що функціонують в умовах ринку. Вмілі й ефективне управління цією частиною поточних активів і пасивів є невід'ємною умовою підтримки необхідного рівня ліквідності і платоспроможності. Управління дебіторською

заборгованістю необхідно як при формуванні іміджу надійного позичальника, так і з погляду забезпечення ефективною поточною діяльністю підприємства.

Доцільно виділити наступні **етапи організації аналізу дебіторської заборгованості підприємства**:

- оцінка обсягу, складу і структури дебіторської заборгованості;
- виявлення частки неповерненої дебіторської заборгованості;
- аналіз якості та ліквідності дебіторської заборгованості;
- узагальнення результатів аналізу дебіторської заборгованості підприємства.

Можна виділити наступні **етапи організації аналізу кредиторської заборгованості підприємства**:

- оцінка обсягу, складу і структури кредиторської заборгованості;
- виявлення частки невиправданої кредиторської заборгованості;
- аналіз якості та оборотності кредиторської заборгованості;
- узагальнення результатів аналізу кредиторської заборгованості підприємства.

Запорукою діяльності підприємства й основою його розвитку в конкурентному середовищі є фінансова стійкість.

Аналіз формування джерел фінансових ресурсів підприємства за допомогою параметрів знаходить своє відображення у фінансових коефіцієнтах, тому **організацію аналізу фінансової стійкості підприємства** розподіляють на такі аналітичні блоки та етапи, як:

- визначення коефіцієнтів фінансової стійкості;
- узагальнення результатів аналізу фінансової стійкості підприємства.

Вищою формою стійкості підприємства є його спроможність розвиватися в умовах внутрішнього і зовнішнього середовища. Для цього підприємство повинно мати гнучку структуру фінансових ресурсів і при необхідності мати можливість залучати позикові кошти, тобто бути кредитоспроможним. Кредитоспроможним є підприємство при наявності в нього передумов для одержання кредиту і спроможності своєчасно повернути взятую позику зі сплатою належних відсотків за рахунок прибутку або інших фінансових ресурсів.

Можемо виділити наступні аналітичні блоки та етапи **організації аналізу ліквідності (платоспроможності) підприємства**:

- аналіз ліквідності балансу шляхом порівняння засобів у розрізі активів (класифікованих за ступенем їх ліквідності);
- аналіз джерел формування у розрізі пасивів (що згруповані за термінами їх погашення і розміщених у порядку збільшення строків);
- визначення коефіцієнтів ліквідності (платоспроможності);
- узагальнення результатів аналізу ліквідності (платоспроможності) підприємства.

Поняття платоспроможності взаємозв'язане з поняттям кредитоспроможності. Але залежно від мети аналізу це можна розглядати по-різному. В одному випадку платоспроможність клієнта розглядається як більш широке поняття порівняно з його кредитоспроможністю. В іншому – платоспроможність зводиться до ліквідності, яка є однією з характеристик кредитоспроможності.

Аналітичні блоки та **етапи організації аналізу кредитоспроможності підприємства**:

Перший етап аналізу використання короткотермінових кредитів на збільшення величини оборотних коштів – визначення оборотності отриманих кредитів і порівняння швидкості їх обороту із швидкістю обороту власних оборотних коштів.

На *другому етапі* необхідно з'ясувати розмір витрат підприємства, пов'язаних із залученням кредитів комерційних банків. Тобто визначається ціна кредиту і міра вигідності купівлі додаткових коштів на кредитному ринку. При цьому розраховується середній річний відсоток, сплачений підприємством за звітний період, що необхідно для зіставлення із середнім позичковим процентом, який приймається у звітному періоді з урахуванням середньоринкових норм доходності та інфляції. Даний підхід дозволяє визначити, якою мірою політика комерційного банку, з яким підприємство підтримує партнерські стосунки, відповідає його інтересам та ринковій ситуації.

Узагальнення аналітичних результатів є найбільш важливим етапом аналізу. Цей етап дозволяє синтезувати результати господарської діяльності в залежності від дії факторів, які її обумовлюють. Узагальнення аналітичних результатів забезпечується сполученням аналізу з синтезом. Це надає можливість визначити величину впливу факторів на результати господарської діяльності. Одним із способів узагальнення аналітичних результатів є визначення змін рівня показника за рахунок впливу позитивних і негативних факторів. При аналітичному узагальненні важливо відпрацювати різні варіанти впливу факторів на результати господарської діяльності та вибрати найбільш оптимальні.

Основна мета узагальнення та оцінки результатів аналізу – виявити причинний зв'язок і визначити вплив різних факторів на той чи інший показник діяльності.

Висновки та перспективи подальших досліджень. За умов переходу економіки України до ринкових відносин, суттєвого розширення прав підприємств у галузі фінансово-економічної діяльності значно зростає роль своєчасного та якісного аналізу фінансового стану підприємств, оцінки їхньої ліквідності, платоспроможності і фінансової стійкості та пошуку шляхів підвищення і зміцнення фінансової стабільності. Особливого значення набуває своєчасна та об'єктивна оцінка фінансового стану підприємств за виникнення різноманітних форм власності, оскільки жодний власник не повинен нехтувати потенційними можливостями збільшення прибутку (доходу) фірми, які можна виявити тільки на підставі своєчасного та об'єктивного аналізу фінансового стану підприємств. Прийняття рішення інвестора про фінансування виробничої діяльності підприємства, або рішення банків про надання кредиту базується на вивченні фінансового аналізу діяльності підприємства.

Різні сторони виробничої, постачальної і фінансової діяльності підприємства набувають закінчену грошову оцінку в системі показників фінансового аналізу. Показники фінансового аналізу характеризують абсолютну ефективність господарювання підприємства. Важливішим серед них є показники прибутку, який в умовах ринкової економіки складає основу економічного розвитку підприємства як база для самофінансування, розширеного відтворення, вирішення проблем задоволення соціальних та матеріальних потреб трудових колективів.

Беручи до уваги щойно описану ситуацію, доцільно запропонувати власну методику аналізу формування і використання фінансових ресурсів підприємств, яка враховуватиме зміни в законодавстві, що відбулись за період реформування системи бухгалтерського обліку та буде простою, зрозумілою і доступною для практичних працівників.

Список використаної літератури.

1. *Болух М.А., Горбатов М.І.* Збірник задач з курсу "Економічний аналіз": Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2002. – 232 с.
2. *Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т.2.* / С.В. Мочерний – К.: Видавничий центр "Академія", 2001. – 848 с.
3. *Ізмайлова К.В.* Фінансовий аналіз: Навч. посіб. – К.: МАУП, 2000. – 152 с.
4. *Ляхтіонова Л.А.* Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання: Монографія. – К.: КНЕУ, 2001. – 387 с.
5. *Новий тлумачний словник української мови у чотирьох томах. Т.3.* / Яременко В.В., Сліпушко О.М. – К.: Аконті, 1999. – 927 с.
6. *Фаріон І.Д., Захарків Т.Д.* Фінансовий аналіз. Навчальний посібник. – Тернопіль, 2000. – 455 с.
7. *Федорович Р.В., Загородна О.М., Серединська В.М.* Фінансовий аналіз. Навчально-методичний посібник. – Тернопіль: ТАНГ, 2001. – 149 с.
8. *Шеремет А.Д., Ненашев Е.В.* Методика фінансового аналізу. – М.: ИНФРА-М., 1999. – 208 с.

ШУРПЕНКОВА Руслана Казимирівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і аудиту Львівського інституту банківської справи Університету банківської справи НБУ